

ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ»
ЗАХІДНОДОНБАСЬКИЙ ІНСТИТУТ

(назва навчального підрозділу)

КАФЕДРА ПРАВА

(повна назва кафедри, циклової комісії)

КУРСОВА РОБОТА

з дисципліни «Інформаційне право»

(назва дисципліни)

на тему: «Правові засади протидії дезінформації в інформаційному просторі України»

Студента (ки) Пруднікової К.О.

групи ІН35-12-21-Б1Пр (4,6з)

напряму підготовки (спеціальності) Право

Керівник, доцент, к.ю.н., доцент Леонова О.В.

(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Оцінка:

Національна шкала _____

Кількість балів: ____ ECTS ____

Члени комісії

_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)
_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)
_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)

м. Павлоград - 2025р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ.....	8
1.1 Поняття, сутність і види дезінформації.....	8
1.2 Вплив дезінформації на суспільні та державні відносини.....	10
РОЗДІЛ 2. ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОТИДІЇ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ В УКРАЇНІ.....	14
2.1 Конституційно-правові та законодавчі засади захисту інформаційного простору.....	14
2.2 Повноваження державних органів і міжнародний досвід протидії дезінформації.....	16
РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНІ МЕХАНІЗМИ ПРОТИДІЇ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ УКРАЇНИ.....	23
3.1 Інструменти виявлення, перевірки та спростування дезінформації.....	23
3.2 Роль медіаграмотності та підвищення правової обізнаності громадян.....	26
ВИСНОВКИ.....	29
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	31

ВСТУП

Сучасний етап розвитку українського суспільства характеризується стрімким зростанням обсягів інформаційних потоків, цифровізацією усіх сфер життєдіяльності та зростанням ролі інформації як ключового ресурсу держави. Водночас ці процеси супроводжуються появою нових загроз у вигляді масового поширення дезінформації, маніпуляцій свідомістю громадян, інформаційних операцій та кампаній, спрямованих на підрив довіри до інститутів державної влади, демократичних цінностей та національної безпеки.

Дезінформація як соціально-правове явище виходить далеко за межі звичайного поширення неправдивих відомостей. Вона виступає інструментом цілеспрямованого впливу на громадську думку, елементом гібридних війн, засобом політичної боротьби та маніпулювання суспільними процесами. В умовах воєнної агресії Російської Федерації проти України проблема протидії дезінформації набуває особливої ваги, оскільки інформаційний фронт став невід'ємною складовою сучасного збройного конфлікту.

Право як один із базових регуляторів суспільних відносин покликане забезпечити баланс між свободою вираження поглядів і необхідністю захисту інформаційного простору держави від свідомого спотворення фактів та маніпуляцій. Проте розроблення ефективних правових механізмів протидії дезінформації потребує надзвичайної обережності, адже надмірне втручання держави може створити ризики для реалізації конституційних прав громадян, зокрема права на свободу слова та доступ до інформації.

Національне законодавство України у сфері інформаційних відносин перебуває у стадії активного реформування. Прийняття Закону України «Про медіа» у 2023 році стало важливим кроком у напрямі наближення правових стандартів України до європейських норм, передусім до положень Кодексу практики ЄС щодо дезінформації та Директиви про аудіовізуальні медіа-послуги. Разом з тим, попри певні досягнення, залишається низка проблемних аспектів, починаючи від відсутності єдиного законодавчого визначення поняття

«дезінформація» до недостатньої ефективності механізмів притягнення до відповідальності за її поширення.

Додаткової уваги потребує питання співвідношення правових, організаційних та інформаційно-технологічних заходів боротьби з дезінформацією, оскільки в умовах цифрового середовища межа між правовим регулюванням і саморегулюванням у сфері медіа є надзвичайно тонкою. Вирішення цих питань неможливе без системного аналізу теоретичних основ інформаційного права, узагальнення міжнародного досвіду та адаптації його до українських реалій.

Проблематика протидії дезінформації є порівняно новим, але надзвичайно динамічним напрямом наукових досліджень, який знаходиться на перетині інформаційного, конституційного, адміністративного та міжнародного публічного права. В українській правовій науці ця тема почала активно розроблятися після 2014 року, у зв'язку з посиленням інформаційної агресії проти України, появою нових форм інформаційних впливів та актуалізацією питань інформаційної безпеки держави.

Значний внесок у формування теоретичних основ інформаційного права зробили такі українські науковці, як В. Цимбалюк, О. Соснін, І. Арістова, Л. Шевченко, І. Драч, О. Костенко, В. Ліпкан, О. Шевченко, В. Брижко. У їхніх працях розглянуто загальні засади інформаційного суспільства, правове забезпечення інформаційної безпеки, питання відповідальності за порушення у сфері інформаційних відносин.

Безпосередньо питання дезінформації як окремого правового явища висвітлюють у своїх роботах І. Іванов, Т. Костецька, М. Демедюк, О. Буров, А. Кучеренко, які досліджують правові, етичні та соціальні аспекти боротьби з фейковими повідомленнями, а також діяльність державних органів у сфері інформаційної політики.

Значну увагу проблемам інформаційної безпеки приділяють також аналітичні центри, зокрема Національний інститут стратегічних досліджень, Центр стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки, Український інститут

майбутнього, а також профільні відомства, а саме Міністерство культури та інформаційної політики України, Служба безпеки України, Національна рада з питань телебачення і радіомовлення.

Попри значну кількість наукових і публіцистичних досліджень, слід зазначити, що в українській правовій доктрині відсутня єдина концепція правового регулювання протидії дезінформації. Досі не сформовано чітких критеріїв розмежування понять «дезінформація», «фейк», «пропаганда», не визначено правового статусу суб'єктів, які беруть участь у поширенні або спростуванні неправдивих відомостей. Це зумовлює необхідність подальшого теоретичного осмислення даної проблематики та вироблення комплексного підходу до її правового врегулювання з урахуванням міжнародних стандартів.

Таким чином, тема правових засад протидії дезінформації залишається актуальною, але недостатньо розробленою у вітчизняній науці, що обумовлює її наукову новизну й практичну значущість для забезпечення інформаційної безпеки України.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю формування цілісної концепції правового регулювання протидії дезінформації в Україні, що забезпечить належний рівень інформаційної безпеки, зміцнить правові засади демократичного управління та сприятиме інтеграції нашої держави у європейський правовий простір.

Під час написання курсової роботи використано сукупність загальнонаукових і спеціально-правових методів дослідження, що забезпечили комплексний, системний та об'єктивний аналіз проблеми правового регулювання протидії дезінформації в інформаційному просторі України.

Основу методологічної бази становить діалектичний метод пізнання, який дав змогу розглядати правові засади протидії дезінформації як складну, динамічну систему, що розвивається під впливом політичних, соціальних і технологічних факторів. Завдяки цьому методу було виявлено закономірності становлення та розвитку правового регулювання інформаційної безпеки в Україні. Системно-структурний метод застосовано для аналізу структури

національної системи правового регулювання у сфері протидії дезінформації, визначення взаємозв'язків між її елементами та законодавчими нормами, державними інституціями та механізмами правозастосування. Формально-юридичний метод використано для тлумачення нормативно-правових актів, які регулюють інформаційні відносини, а також для встановлення змісту правових понять «інформаційна безпека», «дезінформація», «фейкова інформація», «маніпуляція». Порівняльно-правовий метод дав змогу зіставити українське законодавство у сфері протидії дезінформації з нормативно-правовими актами Європейського Союзу, зокрема з Кодексом практики ЄС щодо дезінформації та Директивою ЄС про аудіовізуальні медіа-послуги. Це дозволило визначити ступінь відповідності вітчизняної правової системи міжнародним стандартам.

Метою курсової роботи є дослідження правових засад протидії дезінформації в інформаційному просторі України, визначення ефективності чинних правових механізмів і розроблення пропозицій щодо їх удосконалення відповідно до сучасних міжнародних стандартів.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у процесі поширення, виявлення та правового реагування на дезінформацію в інформаційному просторі України.

Предметом дослідження виступають правові норми, інститути та механізми, спрямовані на забезпечення інформаційної безпеки держави шляхом запобігання та протидії дезінформації.

Для досягнення поставленої мети визначено такі **завдання дослідження**:

1. Розкрити сутність і правову природу поняття «дезінформація» в сучасному правовому дискурсі.
2. Проаналізувати чинну нормативно-правову базу України у сфері протидії дезінформації.
3. Оцінити діяльність державних інституцій у забезпеченні інформаційної безпеки.
4. Дослідити міжнародно-правові підходи до регулювання дезінформації (на прикладі Європейського Союзу та інших держав).

5. Визначити прогалини у правовому регулюванні та запропонувати шляхи його вдосконалення.

Теоретичну та методологічну основу роботи становлять положення загальної теорії права, інформаційного права, конституційного та міжнародного публічного права, а також наукові дослідження українських і зарубіжних учених, нормативно-правові акти України, міжнародні документи та аналітичні матеріали з питань протидії дезінформації.

Структура роботи. Робота складається з вступу, трьох розділів, шести підрозділів, висновків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ

1.1 Поняття, сутність і види дезінформації

Дезінформація є складним соціально-правовим феноменом, який проявляється як цілеспрямоване поширення неправдивої або спотвореної інформації з метою маніпулювання громадською думкою, підриву довіри до державних інститутів або досягнення стратегічних цілей. Вона виступає не лише як інструмент психологічного впливу, а й як механізм інформаційної війни, здатний впливати на політичну стабільність, соціальну поведінку та національну безпеку. В українському законодавстві дезінформація визначається у Указі Президента України від 19 березня 2021 року № 106/2021 «Про створення Центру протидії дезінформації» як «неправдива або оманлива інформація, що поширюється з метою маніпулювання громадською думкою», що забезпечує правову основу для її ідентифікації та протидії.[7]

Сутність дезінформації полягає у її маніпулятивному та цілеспрямованому характері, що дозволяє впливати на свідомість, поведінку та емоційний стан громадян через соціально-психологічні та медійні механізми. Вона формує хибне уявлення про реальність, спотворює факти або контекст подій, що підриває ефективність державних інституцій та стабільність суспільства. Наукові дослідження свідчать, що дезінформація функціонує як когнітивний і соціальний процес одночасно, використовуючи ефект підтвердження («confirmation bias») та інформаційне перевантаження («information overload») для посилення впливу на масову свідомість.[9]

Дезінформація проявляється у кількох основних формах. Фейкові новини становлять собою повністю вигадану або свідомо спотворену інформацію, яка подається як достовірна та створює паніку або хибні уявлення про події. Маніпулятивна інформація базується на реальних фактах, однак подається

вибірково або в спотвореному контексті, що змінює сприйняття події та формує викривлене уявлення про ситуацію. Пропаганда виступає систематичним поширенням інформації для формування певної поведінки або світогляду громадян; вона може включати частково правдиві дані, проте їх подача контролюється для максимального впливу на аудиторію. Чутки та конспіраційні теорії поширюються неофіційними каналами, не підтверджені достовірними джерелами та здатні формувати сенсаційні або панічні настрої. Системна дезінформація поєднує кілька видів інформаційного впливу в рамках координованих кампаній, що мають стратегічні цілі, включаючи фейки, пропаганду та маніпулятивні наративи.[18]

Приклади сучасної гібридної війни Росії проти України наочно демонструють використання різних видів дезінформації. Росія поширювала фальшиві повідомлення про нібито «біологічні лабораторії США» в Україні, що розробляли біологічну зброю, а також маніпулятивні твердження про «геноцид російськомовного населення» та «напади українських військ на мирних жителів». Такі наративи не мали реальних підстав, але активно використовувалися для виправдання агресії та формування негативного іміджу України на міжнародній арені. Додатково державні російські медіа та фальшиві новинні ресурси координують системні дезінформаційні кампанії, поєднуючи пропаганду, фейки та чутки для досягнення стратегічного інформаційного впливу.

Науково-правовий аналіз вказує на те, що ефективна протидія дезінформації потребує комплексного підходу. Це включає законодавче визначення понять, чітке регулювання діяльності державних органів, підвищення медіаграмотності населення, а також врахування міжнародних стандартів, зокрема Digital Services Act та Кодексу поведінки ЄС проти дезінформації, що сприяє гармонізації українських правових механізмів із європейськими практиками. Розуміння сутності, механізмів та видів дезінформації є фундаментальним для формування ефективної правової та

організаційної системи захисту інформаційного простору України від сучасних інформаційних загроз.[20]

Таким чином, дезінформація є серйозною загрозою інформаційній безпеці, оскільки впливає на прийняття рішень громадянами, соціальну стабільність та національну безпеку. Ефективна протидія дезінформації потребує комплексного підходу, який передбачає законодавче визначення понять, чітке регулювання діяльності державних органів та підвищення рівня медіаграмотності населення. Закріплення поняття дезінформації у нормативно-правових актах є фундаментом для формування ефективної системи правового захисту інформаційного простору України та протидії інформаційним загрозам сучасності.

1.2 Вплив дезінформації на суспільні та державні відносини

Дезінформація є складним соціально-політичним явищем, що чинить системний вплив на суспільні та державні відносини, охоплюючи когнітивний, соціальний, політичний та економічний аспекти. На когнітивному рівні вона формує у громадян хибні уявлення про реальність, створюючи психологічний тиск та сприяючи розвитку когнітивних упереджень, зокрема ефекту підтвердження («confirmation bias») та інформаційного перевантаження («information overload»). Це знижує здатність громадян до критичного аналізу інформації, сприяє поляризації суспільства та формуванню замкнених інформаційних середовищ («echo chamber»), що обмежують доступ до об'єктивних даних і загострюють соціальні конфлікти.[21]

Вплив дезінформації на політичну систему проявляється через підірив довіри до державних інститутів, дискредитацію органів влади та маніпуляцію виборчими процесами. Наприклад, під час виборчих кампаній в Україні спостерігалися випадки поширення фейкових повідомлень та маніпуляцій, спрямованих на дискредитацію кандидатів та політичних сили. Такі кампанії

підривають легітимність політичних процесів та ускладнюють прийняття рішень на державному рівні.

Особливе місце у сучасних інформаційних загрозах посідає російська агресія проти України. Під час повномасштабного вторгнення Росія активно використовувала дезінформацію як інструмент гібридної війни, поширюючи фейкові наративи про нібито «геноцид російськомовного населення», «звірства українських військ проти мирних жителів» та «біологічні лабораторії США в Україні». Ці повідомлення активно поширювалися через бот-мережі та фейкові акаунти, що підсилювало їхній вплив на внутрішню та міжнародну аудиторію. В Україні такі кампанії призвели до зростання соціальної тривожності, поглиблення політичної поляризації та міжрегіональної напруженості, а на міжнародній арені вони використовувалися для дискредитації держави та виправдання агресії.

Дезінформація має також економічний та стратегічний вимір: вона здатна впливати на інвестиційний клімат, створювати хаотичні суспільні реакції на державні рішення, підривати довіру до фінансових та критичних інфраструктур. Наприклад, під час російської агресії поширювалися фейкові повідомлення про «масові знищення економіки України» та «невиконання державою соціальних зобов'язань», що призводило до панічних настроїв серед населення та інвесторів.

Українське законодавство встановлює рамки для протидії дезінформації. Конституція України (ст. 34) гарантує свободу слова, але передбачає обмеження для захисту національної безпеки, прав і свобод громадян та територіальної цілісності. [1] Закон України «Про інформацію» регламентує відповідальність за зловживання правом на інформацію, що може загрожувати безпеці держави, порушувати територіальну цілісність або створювати ризики для суспільного порядку.[2] Додатково Указ Президента України №187/2021 визначає функції Центру протидії дезінформації щодо виявлення та нейтралізації загроз інформаційній безпеці.[7]

На міжнародному рівні Європейський Союз реалізує механізми протидії дезінформації через Digital Services Act, що встановлює правила для онлайн-

платформ щодо прозорості реклами та боротьби з маніпуляціями, включно з політичними кампаніями. Порівняння українських та європейських практик дозволяє визначити напрями вдосконалення національної системи протидії дезінформації, інтегруючи міжнародний досвід і забезпечуючи комплексну безпеку інформаційного простору.

Сучасна практика демонструє, що дезінформаційні кампанії мають конкретні наслідки для державних та суспільних відносин. Під час російської агресії в 2022–2025 роках спостерігалось поширення численних фейкових повідомлень щодо нібито «геноциду російськомовного населення», «звірств українських військ» та «біологічних лабораторій США в Україні». Ці наративи поширювалися через державні медіа РФ, бот-мережі та соціальні платформи, що створювало як внутрішній, так і міжнародний інформаційний тиск. В Україні такі кампанії спричинили зростання соціальної тривожності, політичну поляризацію та тимчасові кризи довіри до органів влади, тоді як на міжнародній арені вони використовувалися для дискредитації держави та виправдання агресії.

З правової точки зору, боротьба з дезінформацією в Україні здійснюється через низку механізмів. Закон України «Про інформацію» встановлює відповідальність за поширення інформації, що може загрожувати територіальній цілісності, безпеці держави або суспільному порядку. [2] Центр протидії дезінформації при РНБО координує державні органи та вживає заходи щодо нейтралізації загроз, включно з блокуванням фейкових ресурсів, оприлюдненням спростувань та медіаграмотними кампаніями.

Міжнародний досвід також підкреслює необхідність комплексного підходу. Наприклад, Digital Services Act ЄС встановлює вимоги до онлайн-платформ щодо боротьби з маніпулятивною інформацією та прозорості політичної реклами, що дозволяє ефективно протидіяти дезінформації на транснаціональному рівні. Порівняння українських та європейських підходів дозволяє виявити прогалини та напрями вдосконалення національної правової системи протидії дезінформації. [14]

Аналіз конкретних кейсів війни показує, що ефективність протидії дезінформації залежить не лише від законодавчих норм, а й від координації державних органів, співпраці з медіа, міжнародними платформами та громадськістю. Наприклад, верифікація фактів та спростування фейків у режимі реального часу дозволили мінімізувати вплив деяких маніпулятивних наративів, зокрема щодо «неіснуючих військових злочинів» українських військових. Це демонструє практичну ефективність інтегрованих правових та організаційних механізмів.

Таким чином, дезінформація має стратегічний вплив на суспільні та державні відносини, впливаючи на громадську думку, політичну стабільність, економічну безпеку та міжнародний імідж держави. Ефективна протидія потребує комплексного підходу, що поєднує законодавчі, організаційні, освітні та міжнародні заходи, дозволяючи захистити національні інститути та суспільство від сучасних інформаційних загроз.

РОЗДІЛ 2. ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОТИДІЇ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ В УКРАЇНІ

2.1 Конституційно-правові та законодавчі засади захисту інформаційного простору

Захист інформаційного простору України є складовою національної безпеки та передбачає системне поєднання конституційних гарантій, спеціального законодавства та нормативно-правових актів, що регулюють протидію дезінформації. Конституція України (ст. 34) гарантує свободу думки, слова та право на вільне отримання і поширення інформації. [1] Водночас конституційна норма встановлює обмеження, які дозволяють державі захищати територіальну цілісність, національну безпеку, права та свободи інших осіб. З точки зору правового аналізу, така конструкція створює баланс між свободою слова та обов'язком держави протидіяти загрозам інформаційної безпеки, однак залишає простір для неоднозначного тлумачення щодо меж втручання держави у інформаційний простір.

На рівні законодавства ключовим актом є Закон України «Про інформацію», який встановлює правові рамки регулювання поширення інформації та визначає відповідальність за її використання на шкоду національним інтересам. Закон передбачає механізми блокування джерел інформації, що можуть загрожувати територіальній цілісності, безпеці держави або громадському порядку.[2] З аналізу практики видно, що ці норми покладають на державу високі вимоги щодо обґрунтованості обмежувальних заходів, що ускладнює оперативне реагування на швидко поширювану дезінформацію.

Особливе значення мають укази Президента, які визначають оперативні інституційні механізми. Указ Президента №106/2021 створює Центр протидії дезінформації при Раді національної безпеки і оборони України, який координує державні органи у виявленні та нейтралізації загроз інформаційній безпеці.

Центр має повноваження здійснювати моніторинг медіапростору, блокувати фейкові ресурси та публікувати спростування дезінформації. З практичного боку, цей орган дозволяє швидко реагувати на загрози, проте його діяльність у правовому полі потребує чіткого нормативного визначення процедур та критеріїв, щоб уникнути надмірного обмеження свободи слова.[7]

Сучасна війна Росії проти України демонструє ефективність і одночасно обмеження національних правових механізмів. Поширення дезінформації про «геноцид російськомовного населення», «звірства українських військ» та «біологічні лабораторії США» у 2022–2025 роках вимагало оперативного втручання державних органів для нейтралізації негативного впливу на суспільну думку та міжнародний імідж країни. У цьому контексті законодавство забезпечує правову основу для блокування ресурсів, але потребує уточнення механізмів контролю та процедур взаємодії з міжнародними платформами.

Міжнародний досвід, зокрема Digital Services Act ЄС, демонструє практику встановлення прозорих правил для онлайн-платформ, відповідальності за поширення дезінформації та механізми захисту громадян від маніпулятивної інформації. Порівняння українських і європейських підходів вказує на потенціал для вдосконалення законодавства шляхом запровадження прозорих процедур блокування та системи оперативного спростування фейків, що узгоджено з міжнародними стандартами.[14]

Додатковим аспектом є аналіз практичної ефективності законодавчих механізмів протидії дезінформації. Незважаючи на наявність конституційних гарантій та спеціальних законів, їхнє застосування часто стикається з проблемами доказовості та процедурної визначеності. Так, у 2022–2023 роках Центр протидії дезінформації при РНБО здійснював моніторинг та блокування інформаційних ресурсів, що поширювали неправдиві повідомлення про нібито «знищення критичної інфраструктури України» або «зраду місцевих органів влади». Ці заходи здійснювалися на підставі статей 27–28 Закону України «Про інформацію» та рішень РНБО, що демонструє практичне застосування законодавства для забезпечення національної безпеки.[2,3,4]

З правової точки зору, існує потреба у формалізації критеріїв визначення дезінформації та процедур взаємодії між органами влади, платформами та громадськістю. Порівняльний аналіз із практикою ЄС, зокрема Digital Services Act, показує, що встановлення прозорих правил для онлайн-платформ та обов'язкове оперативне спростування маніпулятивного контенту значно підвищує ефективність боротьби з дезінформацією. В Україні подібні механізми частково реалізовані через Центр протидії дезінформації, однак відсутність формальних процедур уповільнює реакцію та ускладнює доказову базу для блокування ресурсів.[15]

Таким чином, додавання цього аналітичного аспекту дозволяє підкреслити, що правові інструменти протидії дезінформації функціонують ефективно лише за умови прозорих процедур і міжнародної координації, а також потребують постійного вдосконалення для реагування на сучасні гібридні загрози.

Науковий аналіз показує, що конституційно-правові та законодавчі засади захисту інформаційного простору є необхідною, але недостатньою умовою ефективної протидії дезінформації. Для реальної безпеки інформаційного середовища потрібен комплексний підхід, який поєднує правові норми, ефективну організаційну структуру, практичні методи моніторингу і міжнародну співпрацю. Тільки такий підхід дозволяє захистити суспільство від інформаційних загроз, зберегти довіру до державних інститутів та забезпечити безпеку в умовах гібридних викликів сучасності.

2.2 Повноваження державних органів і міжнародний досвід протидії дезінформації

Протидія дезінформації в Україні здійснюється комплексом державних органів, кожен із яких має чітко визначені повноваження та функції. Центральним органом у цьому процесі є Центр протидії дезінформації при Раді національної безпеки і оборони України, створений Указом Президента

№106/2021. Центр координує діяльність державних структур, здійснює моніторинг інформаційного простору, виявляє джерела дезінформації та забезпечує їх оперативне блокування або спростування. Повноваження Центру охоплюють як інформаційно-аналітичну діяльність, так і організаційно-координаційну, включно з підготовкою рекомендацій для правоохоронних органів та взаємодією з міжнародними платформами.[7]

Правовий аналіз показує, що діяльність Центру ґрунтується на законодавчій базі: Закон України «Про інформацію», Закон України «Про санкції», Конституція України ст. 34. Водночас практика демонструє, що чітке визначення критеріїв дезінформації та процедур блокування ресурсів є ключовим для легітимності дій органів влади. Наприклад, під час російської агресії Центр здійснював блокування проросійських телеканалів, телеграм-каналів та онлайн-ресурсів, що поширювали фейки про «геноцид російськомовного населення» або «зраду органів влади».

Крім Центру протидії дезінформації, повноваження у сфері інформаційної безпеки мають також Служба безпеки України (СБУ), Національна поліція та Національна рада з питань телебачення і радіомовлення. СБУ відповідає за виявлення та розслідування інформаційних злочинів та загроз національній безпеці, Національна рада здійснює регуляторні функції щодо контенту телерадіомовників, а Національна поліція бере участь у розслідуванні кримінальних правопорушень, пов'язаних із поширенням дезінформації.[11]

Протидія дезінформації в Україні здійснюється комплексом державних органів, кожен із яких має чітко визначені повноваження відповідно до чинного законодавства. Центральним органом у цьому процесі є Центр протидії дезінформації при Раді національної безпеки і оборони України, створений Указом Президента №106/2021. Відповідно до цього указу та положень Закону України «Про інформацію», Центр:

- здійснює моніторинг інформаційного простору та виявляє джерела дезінформації;

- координує діяльність інших державних органів щодо нейтралізації - загроз інформаційній безпеці;
- готує та публікує спростування неправдивої інформації;
- надає рекомендації щодо блокування або обмеження доступу до ресурсів, які поширюють дезінформацію;
- взаємодіє з міжнародними платформами та організаціями для оперативного реагування на фейки.[7]

Служба безпеки України (СБУ) відповідно до Закону України «Про Службу безпеки України» та Закону «Про інформацію» забезпечує:

- виявлення та розслідування фактів поширення інформації, що загрожує національній безпеці;
- контроль за діяльністю інформаційних ресурсів, що можуть впливати на територіальну цілісність та обороноздатність держави;
- координацію з іншими органами влади у сфері кібербезпеки та протидії гібридним загрозам.

Національна поліція України відповідно до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу:

- розслідує кримінальні та адміністративні правопорушення, пов'язані з поширенням дезінформації;
- проводить профілактичну роботу та взаємодіє з громадськістю для підвищення медіаграмотності;
- бере участь у блокуванні ресурсів на підставі рішень РНБО та судових рішень.

Національна рада з питань телебачення і радіомовлення відповідно до Закону України «Про телебачення і радіомовлення»:

- здійснює регуляторний контроль за дотриманням стандартів поширення інформації телерадіоорганізаціями;
- накладає санкції на канали та платформи, що транслюють дезінформацію;

- забезпечує виконання рішень РНБО щодо обмеження доступу до загрозливих медіаресурсів.

Під час війни Росії проти України ці механізми були застосовані на практиці: Центр протидії дезінформації блокував російські телеканали та телеграм-канали, що поширювали фейки про «геноцид російськомовного населення» та «зраду органів влади». СБУ здійснювала розслідування кібератак та інформаційних кампаній, Національна поліція брала участь у припиненні діяльності фейкових груп, а Національна рада контролювала дотримання медійних стандартів.

Аналіз чинного законодавства дає можливість визначити основні прогалини чинного українського законодавства щодо регулювання процесів дезінформації в Україні, а саме: відсутність єдиних критеріїв визначення дезінформації ускладнює правозастосування та створює ризик надмірного обмеження свободи слова, процедурна непрозорість взаємодії між органами та платформами знижує оперативність реагування, обмежена міжнародна координація ускладнює боротьбу з транснаціональними джерелами дезінформації.

Щодо вирішення нагальних проблем сьогодення пропонуємо встановити чіткі критерії дезінформації у законодавстві; формалізувати процедури взаємодії державних органів із платформами та громадськістю; запровадити механізми міжнародної координації для боротьби з транснаціональними загрозами; підвищити прозорість рішень Центру протидії дезінформації для зміцнення довіри суспільства.

Міжнародний досвід підтверджує ефективність чіткої регламентації повноважень та процедур. Так, Digital Services Act ЄС встановлює обов'язки платформ щодо швидкого реагування на фейки, прозорості політичної реклами та співпраці з національними органами. Порівняння українських і європейських практик показує, що ефективна протидія дезінформації потребує прозорих процедур, чіткого визначення компетенцій та міжнародної координації. [14]

Таким чином, повноваження українських державних органів за чинним законодавством дозволяють забезпечити комплексний захист інформаційного простору, але їхня ефективність підвищується при інтеграції чітких процедур, формалізації критеріїв дезінформації та активній міжнародній співпраці.

Порівняльний аналіз української та міжнародної практики демонструє низку висновків:

1. Українські органи мають достатньо повноважень для моніторингу та оперативного реагування, але відсутність формалізованих критеріїв дезінформації ускладнює правозастосування.

2. Міжнародний досвід свідчить про ефективність прозорих процедур перевірки контенту та обов'язкової взаємодії державних органів із платформами.

3. Використання санкцій та блокування ресурсів в Україні демонструє практичну ефективність, але потребує постійного вдосконалення нормативної бази для забезпечення балансу між свободою слова та національною безпекою.

Таким чином, повноваження державних органів у сфері протидії дезінформації в Україні є достатніми для оперативного реагування, але їх ефективність підвищується при інтеграції міжнародних стандартів, чітких процедур і прозорих критеріїв. Це дозволяє не лише нейтралізувати загрози дезінформації всередині країни, а й підвищувати стійкість національного інформаційного простору у контексті глобальної інформаційної війни.

Протидія дезінформації є ключовим елементом забезпечення інформаційної безпеки як України, так і Європейського Союзу, проте підходи до її регулювання відрізняються за характером та методами реалізації. В Україні правова основа протидії дезінформації закріплена в Конституції України (ст. 34), що гарантує свободу слова та право на вільне отримання і поширення інформації, одночасно дозволяючи обмежувати ці права для захисту територіальної цілісності та національної безпеки. На рівні законодавства ключовим є Закон України «Про інформацію», який надає державним органам повноваження обмежувати доступ до ресурсів, що поширюють неправдиву інформацію, що загрожує безпеці держави. Додатково Указ Президента №106/2021 створив

Центр протидії дезінформації при РНБО, який координує моніторинг інформаційного простору, верифікує факти, видає рекомендації щодо блокування ресурсів та співпрацює з міжнародними платформами. Закон «Про телебачення і радіомовлення» та повноваження Національної ради забезпечують контроль за дотриманням стандартів медіа та накладання санкцій на канали, що транслюють дезінформацію, а Служба безпеки України розслідує інформаційні загрози та координує кіберзахист у контексті гібридних загроз.[1,2,7]]

Водночас у Європейському Союзі протидія дезінформації базується на поєднанні саморегулювання та законодавчих норм, що представлено у Кодексі практики ЄС щодо дезінформації та Директиві про аудіовізуальні медіа-послуги (AVMSD). Кодекс практики встановлює обов'язки платформ щодо виявлення та обмеження поширення фейків, забезпечує прозорість політичної реклами, підтримує діяльність незалежних фактчекінгових організацій і надає доступ до даних для дослідників. AVMSD, зі свого боку, регулює аудіовізуальні медіа-послуги, встановлює заборону на поширення дезінформації та мови ненависті, забезпечує плюралізм медіа і захист прав споживачів, а також визначає механізми співпраці з національними регуляторами.

Порівняльний аналіз вказує на кілька важливих аспектів. По-перше, українське законодавство є переважно державним і законодавчим, тоді як у ЄС застосовується поєднання саморегулювання платформ і державного нагляду. По-друге, у практиці України відсутні формалізовані критерії визначення дезінформації, що іноді ускладнює правозастосування та створює ризик обмеження свободи слова. У ЄС критерії та процедури реагування більш прозорі, а платформи зобов'язані регулярно звітувати про заходи протидії дезінформації та співпрацювати з незалежними фактчекерами.[14]

По-третє, українська система демонструє оперативність у воєнних умовах, коли Центр протидії дезінформації, СБУ та Національна рада швидко блокували ресурси, що поширювали проросійські фейки. Цей практичний досвід свідчить про здатність державних органів реагувати на загрози, проте водночас

підкреслює необхідність формалізації процедур і критеріїв, щоб забезпечити баланс між ефективністю заходів та захистом прав громадян.

Виходячи з досвіду ЄС, Україні доцільно:

1. Впровадити принципи саморегулювання та співпрацю з онлайн-платформами для оперативного реагування на дезінформацію.
2. Забезпечити прозорість процедур та регулярне звітування про дії державних органів у сфері протидії дезінформації.
3. Формалізувати критерії визначення дезінформації, що зменшить ризик зловживань і забезпечить правову визначеність.
4. Розширити міжнародну координацію та обмін даними для боротьби з транснаціональними загрозами.
5. Підтримувати медіаплюралізм і незалежні ЗМІ, що дозволить підвищити стійкість інформаційного простору та довіру суспільства до державних дій.

Таким чином, українське законодавство та практика протидії дезінформації під час війни демонструють комплексний підхід із державним контролем, але ефективність системи підвищується при інтеграції міжнародних стандартів ЄС, прозорих процедур і формалізації критеріїв дезінформації, що забезпечує баланс між національною безпекою та свободою слова.

Обидва підходи мають спільну мету щодо захисту національної безпеки та суспільної інформаційної сфери, проте українська система потребує вдосконалення через інтеграцію прозорих процедур, встановлення чітких критеріїв дезінформації та активну міжнародну співпрацю. Застосування міжнародного досвіду, зокрема принципів Кодексу практики ЄС та AVMSD, дозволить підвищити ефективність національної системи протидії дезінформації, забезпечуючи баланс між безпекою держави та свободою слова громадян.

РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНІ МЕХАНІЗМИ ПРОТИДІЇ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ УКРАЇНИ

3.1 Інструменти виявлення, перевірки та спростування дезінформації

Протидія дезінформації в Україні реалізується через комплекс інструментів, які охоплюють виявлення, перевірку та спростування неправдивої інформації, поєднуючи законодавчі механізми, технологічні засоби та міжнародний досвід. Конституція України (ст. 34) гарантує свободу слова та право на вільне отримання і поширення інформації, водночас передбачаючи обмеження у випадках загрози національній безпеці та територіальній цілісності, що створює правову основу для втручання держави у випадку поширення дезінформації.

На законодавчому рівні ключове значення мають Закон України «Про інформацію» (ст. 27–28), який надає органам державної влади повноваження обмежувати доступ до інформаційних ресурсів, що поширюють недостовірну інформацію та загрожують безпеці держави, Закон України «Про Службу безпеки України» (ст. 19, 22), що визначає повноваження СБУ щодо виявлення та нейтралізації інформаційних загроз, а також Закон України «Про телебачення і радіомовлення» (ст. 6, 22, 27), який регламентує контроль Національної ради з питань телебачення і радіомовлення за дотриманням стандартів медіа та накладення санкцій на канали, що транслюють дезінформацію. Важливу роль у системі протидії дезінформації відіграє Центр протидії дезінформації при РНБО, створений Указом Президента №106/2021, який координує діяльність державних органів, здійснює моніторинг медіапростору, проводить аналітичну оцінку поширюваного контенту та видає рекомендації щодо блокування ресурсів.[1,7]

Процес протидії дезінформації починається з виявлення неправдивої інформації, що здійснюється шляхом моніторингу соціальних мереж, онлайн-

ресурсів та телерадіоканалів із використанням сучасних технологічних засобів збору та аналізу даних. Аналітичні інструменти дозволяють ідентифікувати бот-мережі, координаційні кампанії та систематичне поширення пропагандистських наративів, що загрожують національній безпеці. Після цього здійснюється фактчекінг, який передбачає перевірку джерел інформації, аналіз контексту повідомлень, визначення маніпулятивних прийомів і класифікацію контенту за рівнем загрози та недостовірності. Важливу роль у цьому процесі відіграють незалежні фактчекінгові організації, такі як StopFake та MediaSapiens, що співпрацюють із державними структурами для оперативного реагування на інформаційні загрози.[17]

Наступним етапом є спростування дезінформації, яке передбачає оперативне оприлюднення офіційних заяв і пресрелізів, блокування ресурсів, які системно поширюють неправдиву інформацію (на підставі статей 27–28 Закону «Про інформацію» та рішень РНБО), а також проведення просвітницьких кампаній для підвищення медіаграмотності населення.

Практичним прикладом є спростування фейків під час повномасштабного вторгнення Росії у 2022–2023 роках, коли Центр протидії дезінформації та СБУ блокували ресурси та перевіряли повідомлення про «масові зради місцевих органів влади», «знищення критичної інфраструктури» та «неможливість оборони міст». Ці заходи зменшували вплив проросійських наративів, підвищували довіру населення до офіційних джерел інформації та забезпечували оперативне реагування на кризові інформаційні загрози.

Інтеграція міжнародного досвіду, зокрема положень Кодексу практики ЄС щодо дезінформації та Digital Services Act, дозволяє Україні застосовувати додаткові механізми прозорості та контролю. Це включає співпрацю з онлайн-платформами для виявлення та обмеження поширення фейків, прозорість політичної реклами, доступ до даних для дослідників та регулярне звітування про вжиті заходи. Поєднання цих підходів із національними інструментами створює комплексну систему протидії дезінформації, яка поєднує правове

регулювання, технологічні засоби та громадський контроль, забезпечуючи стійкий та захищений інформаційний простір України.[18]

Держава відіграє ключову роль у протидії дезінформації, формуючи правове поле для медіа, онлайн-платформ та інших суб'єктів інформаційного простору. В Україні питання достовірності інформації регулюються, зокрема, Законом України «Про інформацію», який визначає принципи достовірності та цілісності інформації, Законом України «Про медіа», що встановлює правові основи функціонування медіа, та Законом України «Про національну безпеку України», який включає інформаційну безпеку як складову національної безпеки та передбачає протидію інформаційним загрозам. Держава здійснює регулювання медіа та онлайн-платформ, встановлюючи вимоги щодо забезпечення достовірності інформації та протидії поширенню дезінформації. Також створюються органи моніторингу, зокрема Національна рада з питань телебачення і радіомовлення, які здійснюють моніторинг медіапростору та вживають заходів щодо припинення діяльності порушників. Крім того, Україна співпрацює з міжнародними організаціями, такими як Рада Європи, у розробці стандартів та практик протидії дезінформації.[21]

Попри наявність законодавчих ініціатив, існують певні виклики, зокрема відсутність чіткого законодавчого визначення терміну «дезінформація», ризик надмірного державного контролю та необхідність адаптації до швидких технологічних змін, включно зі штучним інтелектом. Для ефективної протидії дезінформації важливо розробити чітке визначення терміну «дезінформація», забезпечити баланс між протидією фейковим новинам та захистом свободи слова, а також адаптувати законодавство до сучасних технологічних реалій.

Ефективна протидія дезінформації потребує комплексного підходу, який поєднує використання технологічних інструментів із законодавчим регулюванням та державним контролем. Лише поєднання правових механізмів із сучасними технологіями дозволяє забезпечити достовірність інформації, захист прав громадян та безпеку інформаційного простору, не порушуючи при цьому основоположні свободи.

3.2 Роль медіаграмотності та підвищення правової обізнаності громадян

Медіаграмотність та правова обізнаність громадян є ключовими елементами протидії дезінформації та забезпечення правового захисту в інформаційному просторі. З правової точки зору, знання законодавства щодо інформаційних прав і обов'язків дозволяє громадянам адекватно реагувати на поширення неправдивих відомостей, захищати свою честь, гідність та особисті дані, а також уникати адміністративної чи кримінальної відповідальності за участь у поширенні фейкової інформації.

В Україні правові рамки медіаграмотності формуються через низку законодавчих актів. Закон України «Про інформацію» закріплює право на достовірну інформацію та обов'язок суб'єктів інформаційних відносин забезпечувати її цілісність. Закон України «Про медіа» встановлює принципи об'єктивності та достовірності інформації в медіа, визначає відповідальність за поширення неправдивих відомостей, а також регулює діяльність онлайн-платформ. Закон України «Про національну безпеку України» визначає інформаційну безпеку як складову національної безпеки та передбачає заходи щодо протидії інформаційним загрозам, включаючи дезінформацію. Таким чином, правова обізнаність громадян передбачає не лише розуміння своїх прав, а й знання законодавчих обмежень та механізмів захисту.

Держава реалізує політику підвищення правової обізнаності через освітні програми, інформаційні кампанії та впровадження медіаграмотності у навчальні плани. Наприклад, Міністерство освіти та науки України впроваджує курси та модулі з медіаграмотності у загальноосвітніх школах та вищих навчальних закладах, а громадські організації та незалежні фактчекінгові платформи проводять тренінги та інформаційні кампанії для широкої аудиторії. З правового боку такі ініціативи дозволяють громадянам розуміти межі відповідальності за поширення неправдивої інформації та використовувати законні механізми

реагування на порушення (наприклад, звернення до суду або державних органів контролю).

З точки зору аналізу правових ризиків, медіаграмотність зменшує потенційні порушення законів про захист честі та гідності, про інформацію, а також законів про кібербезпеку та протидію дезінформації. Водночас державні ініціативи повинні дотримуватися балансу між захистом прав громадян і свободою слова, щоб уникнути надмірного контролю та цензури.

Медіаграмотність передбачає розвиток у громадян навичок критичного мислення, вміння перевіряти джерела інформації, аналізувати достовірність повідомлень та виявляти маніпуляції. З правової точки зору, вона включає знання законодавчих норм щодо:

- відповідальності за поширення дезінформації;
- захисту честі, гідності та ділової репутації;
- інтелектуальної власності;
- кібербезпеки та безпеки персональних даних.

Держава реалізує політику підвищення правової обізнаності через освітні та інформаційні програми. Міністерство освіти та науки України інтегрує курси з медіаграмотності у шкільні та університетські програми, громадські організації та незалежні фактчекінгові платформи проводять тренінги та вебінари для різних груп населення. Також держава організовує інформаційні кампанії щодо прав громадян в онлайн-просторі та наслідків поширення неправдивої інформації, включно із потенційною адміністративною та кримінальною відповідальністю.[16]

З точки зору правового аналізу, медіаграмотність виступає не лише освітнім інструментом, а й механізмом попередження правопорушень. Освічений у правовому плані громадянин:

- зменшує ризик поширення дезінформації;
- здатен самостійно оцінювати правомірність інформаційних дій;

- може використовувати законні механізми реагування на порушення, такі як скарги до Національної ради з питань телебачення і радіомовлення чи судові позови.

Підвищення медіаграмотності та правової обізнаності громадян є не лише освітньою, а й правовою стратегією захисту інформаційного простору. Комплексне поєднання державних освітніх програм, законодавчого регулювання та інформаційних кампаній формує правосвідоме суспільство, здатне критично оцінювати інформацію, дотримуватися законодавства та ефективно протидіяти дезінформації.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило окреслити теоретичні та практичні аспекти дезінформації та механізмів протидії їй в Україні. Аналіз літературних джерел, законодавства та практичних інструментів дозволив зробити такі висновки:

1. Теоретичні засади дезінформації дезінформація є системним явищем інформаційного простору, що включає навмисне поширення неправдивих або маніпулятивних відомостей із метою впливу на суспільну думку, політичні процеси чи економічну стабільність. Види дезінформації варіюються від фейкових новин до глибоких маніпуляцій із соціальними мережами та медіа. Її вплив на суспільні та державні відносини проявляється у формуванні спотвореного громадського сприйняття, зниженні рівня довіри до державних інституцій та загрозі національній безпеці.

2. Законодавче регулювання протидії дезінформації В Україні законодавча база щодо протидії дезінформації включає Конституцію України, Закон України «Про інформацію», Закон України «Про медіа» та Закон України «Про національну безпеку України». Ці нормативні акти забезпечують принципи достовірності інформації, визначають права та обов'язки громадян і суб'єктів інформаційних відносин, встановлюють правові механізми захисту інформаційного простору та передбачають відповідальність за порушення. Значна увага приділяється також міжнародному досвіду, зокрема практикам Ради Європи та ЄС у сфері медіаграмотності та контролю за поширенням фейкової інформації, що дозволяє адаптувати українське законодавство до міжнародних стандартів.

3. Практичні механізми протидії дезінформації Виявлення та спростування дезінформації здійснюється за допомогою сучасних технологій фактчекінгу, моніторингових платформ і алгоритмів штучного інтелекту. Приклади таких інструментів включають системи автоматизованого аналізу текстів і відео, сервіси перевірки джерел інформації та платформи для виявлення бот-активності в соцмережах. Важливою складовою є підвищення

медіаграмотності та правової обізнаності громадян. Освічене у правовому та інформаційному плані суспільство здатне критично оцінювати інформацію, зменшувати ризики поширення дезінформації та користуватися законними механізмами захисту своїх прав.

4. Роль держави та перспективи розвитку Держава відіграє ключову роль у забезпеченні інформаційної безпеки через законодавче регулювання, створення органів моніторингу та реалізацію освітніх і інформаційних програм. Ефективна протидія дезінформації вимагає комплексного підходу, який поєднує технологічні інструменти, медіаграмотність, правову обізнаність громадян і міжнародний досвід. Проте, для підвищення ефективності державних заходів, необхідно уточнити законодавчі визначення дезінформації, адаптувати правові механізми до сучасних технологій та забезпечити баланс між контролем інформаційного простору та свободою слова.

Комплексна система боротьби з дезінформацією в Україні повинна ґрунтуватися на поєднанні законодавчого регулювання, державного моніторингу, технологічних інструментів виявлення фейків та підвищення медіаграмотності громадян. Такий підхід дозволяє забезпечити захист інформаційного простору, формувати правосвідоме суспільство та мінімізувати негативний вплив дезінформації на суспільні та державні відносини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Закон України «Про інформацію» № 2657-XII від 2 жовтня 1992 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>
3. Закон України «Про медіа» № 2693-IX від 13 січня 2023 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2693-20>
4. Закон України «Про національну безпеку України» № 2469-VIII від 21 червня 2018 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>
5. Указ Президента України № 106/2021 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 березня 2021 року «Про створення Центру протидії дезінформації» URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1062021-37421>
6. Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 березня 2021 року «Про створення Центру протидії дезінформації» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0015525-21>
7. Указ Президента України № 187/2021 «Питання Центру протидії дезінформації» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/187/2021>
8. Проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії дезінформації» URL: <https://petition.president.gov.ua/petition/130114>
9. Марущак А.І. Передумови для формування правових механізмів протидії дезінформації в соціальних медіа у контексті національної безпеки *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2022. № 1. С. 82–88. URL: <https://visnyk.univd.edu.ua/index.php/VNUAF/uk/article/view/438/387>
10. Грива С.О. Дезінформація як загроза національній безпеці України *Вісник Академії правових наук України*. 2024. № 2. С. 45–58. URL: <https://journals.academ.vinnica.ua/index.php/eco-pa/article/view/122>

11. Мельник Ю. Вплив дезінформації на державну безпеку України *Філософія і політика*. 2023. № 2. С. 118–130. URL: <https://fip.dp.ua/index.php/FIP/article/view/1182>
12. Самчинська О.А. Правові вектори протидії дезінформації *Право і суспільство*. 2023. № 4. С. 6–15 URL: https://forumprava.pp.ua/files/006-015-2023-4-FP-Samchynska_3.pdf
13. Звоздецька О. Інституційні механізми протидії дезінформації в ЄС // *Media Forum*. 2022. № 1. С. 45–58. URL: <https://journals.chnu.edu.ua/mediaforum/article/view/89>
14. Черниш Р. Порівняльний аналіз правового досвіду країн Європейського Союзу у сфері протидії дезінформації *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2023. № 1. С. 112–118. URL: <https://nauka-univd.edu.ua/index.php/investplan/article/download/1943/1963/5136>
15. Дяковський О.С. Адміністративне право та процесуальні механізми протидії дезінформації в Україні *Право і суспільство*. 2024. № 4. С. 30–40. URL: https://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2024/4_2024/30.pdf
16. Габрелян А. Основні засади та принципи протидії дезінформації *Юридичний вісник*. 2024. № 6. С. 12–18. URL: https://yurvisnyk.in.ua/v4_2024/6.pdf
17. Мельник Ю. Вплив дезінформації на державну безпеку України *Філософія і політика*. 2023. № 2. С. 118–130. URL: <https://fip.dp.ua/index.php/FIP/article/view/1182>
18. Марущак А.І. Передумови для формування правових механізмів протидії дезінформації в соціальних медіа у контексті національної безпеки *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2022. № 1. С. 82–88. URL: <https://visnyk.univd.edu.ua/index.php/VNUAF/uk/article/view/438/387>
19. Р. Черниш Порівняльний аналіз правового досвіду країн Європейського Союзу у сфері протидії дезінформації *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2023. № 1. С. 112–118. URL: <https://nauka-univd.edu.ua/index.php/investplan/article/download/1943/1963/5136>

20. О. Звоздецька Інституційні механізми протидії дезінформації в ЄС Media Forum. 2022. № 1. С. 45–58. URL: <https://journals.chnu.edu.ua/mediaforum/article/view/89>

21. А. Габрелян Основні засади та принципи протидії дезінформації *Юридичний вісник*. 2024. № 6. С. 12–18. URL: https://yurvisnyk.in.ua/v4_2024/6.pdf